

REJ BREDBERI

NEŠTO ZLO
OVAMO IDE

Preveo
Milan Perić

Naslov originala

Ray Bradbury
SOMETHING WICKED THIS WAY COMES

Copyright © 1962, 1997 by Ray Bradbury

“Carnivals, Near and Far” copyright © 1999
by Ray Bradbury

Copyright © 2015 za izdanje na srpskom jeziku, McMillan

S ljubavlju
u spomen na
DŽINA KELIJA,
čija je igra i gluma
uticala na moj život
i promenila ga.

Sadržaj

PROLOG

II

I

DOLASCI

13

II

PROGONI

113

III

ODLASCI

213

POGOVOR:

KARNEVALI, BLIZU I DALEKO

267

Čovek je zaljubljen, a voli ono što je prolazno.

– V. B. Jejts

Jer ne spavaju ako ne učine zla,
i ne dolazi im san ako koga ne obore.

Jer jedu hljeb bezbožnosti
i piju vino nasilja.

– Priče Solomunove 4:16-17

Ne znam šta nam sve možda nailazi, ali neka bude šta
bude, sa smehom ću ga dočekati.

– Stab u *Mobi Diku*

Prolog

Pre svega, bio je oktobar, poseban mesec za dečake. Nije da nisu posebni i svi ostali meseci. Ali, kako kažu gusari, ima i loših i dobrih. Uzmi septembar, to je loš mesec – počinje škola. Pogledaj avgust, on je dobar – škola još nije počela. A jul, e, jul je baš fin – nema ama baš nikakve šanse za školu. A jun, jun je bez sumnje najbolji, jer se tad širom otvaraju školska vrata, a septembar je milijardu godina daleko.

Ali sad uzmi oktobar. Škola traje već mesec dana a ti se lakše održavaš u sedlu i polako kaskaš. Imaš vremena da misliš na đubre koje ćeš da baciš na verandu starog Priketa ili na kostim čupavog majmuna koji ćeš nositi u YMCA* poslednje večeri tog meseca. A ako je negde oko dvadesetog oktobra i ako sve miriše na dim, a nebo je u sumrak narandžasto i pepeljastosivo, tad izgleda da se Noć veštica nikad i neće pojaviti iza uglova s navalom metli i tihim lelujanjem čaršava.

Ali jedne čudne, lude, mračne i duge godine Noć veštica je poranila.

Jedne godine je Noć veštica stigla 24. oktobra, tri sata posle ponoći.

U to vreme je Džejms Najtšejd iz Ulice Ouk 97 imao trinaest godina, jedanaest meseci i dvadeset tri dana. U njegovom susedstvu, Vilijam Halovej je imao trinaest

* Udruženje hrišćanske omladine (Prim. prev.)

godina, jedanaest meseci i dvadeset *četiri* dana. Obojica su se približila četrnaestoj; gotovo da im se migoljila u rukama.

A to je bila i ona nedelja oktobra kad su odrasli preko noći i više nikad nisu bili tako mladi...

I

DOLASCI

Prodavac gromobrana je stigao baš pre početka oluje. Došao je niz tu ulicu Grin Tauna u Illinoisu, kasno tog oblačnog oktobarskog dana, bacajući kradom poglede preko ramena. Negde, ne tako daleko iza njega, po zemlji su udarale silne munje. Nije se moglo poreći da je negde bila oluja poput velike zveri s užasnim zubima.

Zato je prodavac čangrljao i zveketao ogromnom kožnom torbom u kojoj su ležali glomazni zagonetni gvozdeni predmeti, skriveni od pogleda, ali ih je on jezikom dočaravao od vrata do vrata sve dok najzad nije stigao do jednog travnjaka koji je bio potpuno pogrešno ošišan.

Ne, nije se radilo o travi. Prodavac je podigao pogled. Radilo se o dvojici dečaka, daleko gore na toj blagoj padini, koji su ležali *na* travi. Slične visine i uopšte izgleda, ti dečaci su sedeli i rezbarili zviždaljke od grančica i razgovarali o prošlim i budućim vremenima, puni zadovoljstva što su tokom prošlog leta ostavili otiske prstiju na svakoj pokretnoj stvari u Grin Taunu i tragove nogu na svakoj slobodnoj stazi odavde do jezera i odande do reke otkako je počela škola.

„Zdravo, dečaci!“, doviknuo je čovek, sav u odeći olujnih boja. „Jesu l' vaši kod kuće?“

Dečaci su odmahnuili glavama.

„A vi, je l' imate nešto para?“

Dečaci su odmahnuili glavama.

„Pa...“ Prodavac je koraknuo oko metar, zastao, pa pogurio ramena. Kao da je iznenada postao svestan da

mu u vrat zure prozori kuće ili hladno nebo. Polako se okrenuo, njušeći vazduh. Vetar je drmusao golo drveće. Svetlost sunca, koja se probijala kroz mali procep u oblacima, iskovala je u zlatnike poslednjih nekoliko hrastovih listova. Ali sunce je potom iščezlo, novčići su potrošeni, a vazduh je postao siv. Prodavac je otresao sa sebe tu čaroliju.

Polako je počeo da se penje uz travnjak.

„Dečko“, rekao je. „Kako se zoveš?“

A prvi dečak, kose plavo-bele kao vunasti čičak, zamuri na jedno oko, nagnu glavu i pogleda u prodavca jednim okom, otvorenim, sjajnim i bistrim kao kapljica letnje kiše.

„Vil“, rekao je. „Vilijam Halovej.“

Olujni gospodin se okrenuo. „A ti?“

Drugi dečak se nije pomakao, već je ležao na stonaku na jesenjoj travi, kao da se premišlja da li da možda izmisli neko ime. Kosa mu je bila raščupana, gusta i sjajna, boje kestena premazanog voskom. Oči, uperene u neku daleku tačku unutar njega samog, bile su mu poput svetlozelenog kvarca. Na kraju je stavio vlat suve trave u svoja nemarna usta.

„Džim Najtšejd“, rekao je.

Olujni prodavac je klimnuo glavom kao da je to znao sve vreme.

„Najtšejd*. Baš dobro ime.“

„I jedino koje odgovara“, rekao je Vil Halovej. „Ja sam rođen minut *pre* ponoći tridesetog oktobra. A Džim je rođen minut *posle* ponoći, što znači trideset prvog oktobra.“

„Noć veštica“, rekao je Džim.

Sudeći po njihovim glasovima, dečaci su tu priču pričali ceo život, ponosni na svoje majke, koje su živele kuća do kuće, odjurile zajedno u bolnicu i u razmaku od nekoliko sekundi donele na svet sinove – jednog svetlog,

* noćni duh (Prim. prev.)

drugog tamnog. Za sobom su imali mnoge godine zajedničkih proslava. Svake godine je Vil palio svećice na zajedničkoj torti minut pre ponoći. Minut posle ponoći, početkom poslednjeg dana u mesecu, Džim ih je gasio.

Sve to je uzbuđeno ispričao Vil. Sa svim tim se čutke složio Džim. Sve je to, gledajući čas u jedno, čas u drugo lice, saslušao prodavac koji je bežao pred olujom, ali se tu nesigurno zadržao.

„Haloveju. Najtšejde. Kažete, nemate para?“

Pošto je osetio grizu savesti, čovek je počeo da pretura po kožnoj torbi, pa je izvadio neku čudnu gvozdenu napravu.

„Uzmite ovo, besplatno! A zašto? Zato što će jednu od ovih kuća da pogodi munja! Bez ove šipke, bum! Vatra i pepeo, pečeno prase i ugarci! Hvataj!“

Prodavac je ispustio šipku iz ruke. Džim se nije ni makao. Ali Vil je uhvatio gvožđe i zadahtao.

„Čoveče, al' je teško! I čudno izgleda. Nikad nisam video ovakav gromobran. Vidi, Džime!“

A Džim se, najzad, protegnuo kao mačka i okrenuo glavu. Njegove zelene oči su postale velike, a zatim veoma uske.

Taj metalni predmet je bio iskovan tako da je delom bio u obliku polumeseca, a delom u obliku krsta. Po obodu glavnog dela gromobrana naknadno su bili zalemljeni mali uvojiti ukrasi i čudni dodaci. Po celoj površini gromobrana bili su sitno naškrabani i izgravirani nazivi na čudnim jezicima koji mogu da upletu jezik ili iščaše vilicu, brojke koje su davale neshvatljive iznose i sličice životinja – insekata punih čekinjica, s tvrdim krilcima i kandžicama.

„Ovo je egipatsko.“ Džim je pokazao nosom na bubu zalemljenu za gvožđe. „Skarabej.“

„Tako je, dečko!“

Džim je zaškiljio. „A ovo ovde – feničanska slova kao pileće nožice.“

„Tačno!“

„Zašto?“, upitao je Džim.

„Zašto?“, rekao je čovek. „Zašto egipatski, arapski, abisinski, čokto? Pa, kojim jezikom govori vetar? Koje je nacionalnosti oluja? Iz koje su zemlje kiše? Koje je boje munja? Kud odlazi grmljavina kad zamre? Dečaci, morate da budete spremni na svakom dijalektu u svakom obliku i formi da činima oterate vatre Svetog Elma, lopte plave svetlosti koje se šunjaju zemljom kao šištave mačke. Ja imam jedine gromobrane na svetu koji čuju, osećaju i poznaju svaku oluju i uzvraćaju joj na bilo kom jeziku, bilo kakvim glasom ili znakom. Nijedna tuđinska grmljavina nije toliko glasna da ovaj gromobran ne može da je umiri!“

Ali Vil je sad zurio u daljinu iza čoveka.

„U koju“, rekao je. „U koju kuću će da udari?“

„U koju? Stani. Čekaj.“ Prodavac im se duboko zagledao u lica. „Neki ljudi privlače munju, usisavaju je kao što mačke usisavaju dah beba. Neki ljudi su naelektrisani negativno, a neki pozitivno. Neki svetle u mraku. Oko drugih se sve gasi. A vi, vas dvojica... Ja...“

„Zbog čega ste tako sigurni da će bilo gde u blizini da udari munja?“, iznenada je rekao Džim, bistrog pogleda.

Prodavac se gotovo trgnuo. „Pa, imam nos, oči, uši. Obe ove kuće, njihova građa! Slušajte!“

Oslušnuli su. Možda su se njihove kuće povijale pod hladnim popodnevnim vetrom. A možda i nisu.

„Munji je, kao i rekama, potreban kanal kojim će teći. Jedan od tih tavana je suvo rečno korito koje jedva čeka da pusti munju da poteče kroz njega! Noćas!“

„Noćas?“, Džim se veselo pridigao.

„I to ne obična oluja!“, rekao je prodavac. To vam kaže Tom Fjuri. Fjuri* – zar nije dobro ime za onog koji prodaje gromobrane? Da li sam *sam* uzeo to ime? Nisam! Da li me je to ime *nagnalo* da se ovim bavim? Jeste! Dok

* bes, žestina (Prim. prev.)

sam rastao, gledao sam vatre iz oblaka kako prepadaju svet i teraju ljude da potrče i da se sakriju. Pomislio sam: napraviću kartu uragana, mapu oluja, a onda ću da žurim pred njima tresući u pesnicama svoje gvozdene batine, svoje čudotvorne braniocice! Pružio sam zaštitu, udobnost i sigurnost stotini hiljada bogobojažljivih domova, prebroj'o sam. Zato, kad vam kažem, dečaci, ovo vam je preko potrebno, poslušajte! Popnite se na taj krov, zakucajte ovaj gromobran visoko i povežite ga s dobrom starom zemljom dok ne padne noć!“

„Ali na kojoj kući, na kojoj?“, upitao je Vil.

Prodavac se odmakao, istresao nos u veliku maramicu, a onda polagano pošao preko travnjaka, kao da se približava nekoj ogromnoj tempiranoj bombi koja je tamo tiho otkucavala.

Dodirnuo je stubove rukohvata stepeništa na Villovoj verandi, prešao rukom preko jednog stuba verande, jedne podne daske, pa je zatvorio oči i oslonio se na kuću kako bi joj oslušnuo kosti.

Onda je, oklevajući, oprezno otišao do susedne Džimove kuće.

Džim je ustao da bi gledao.

Prodavac je ispružio ruku da je dodirne, pomazi, da se vrhovima prstiju poigra po staroj boji.

„Ovo je ta“, najzad je rekao.

Džim je izgledao ponosno.

Ne osvrćući se, prodavac je rekao: „Džime Najtšejde, je l' ovo tvoja kuća?“

„Moja“, rekao je Džim.

„Trebalo je da znam“, rekao je čovek.

„Ej, a šta je *sa mnom?*“, rekao je Vil.

Prodavac je ponovo njuškao oko Villove kuće. „Ne, ne. O, par varnica će skočiti i na tvoje oluke. Ali će glavna predstava da bude tu, u susedstvu, kod Najtšejdovih! Dobro!“

Prodavac je požurio natrag preko travnjaka da dohvati ogromnu kožnu torbu.

„Oдох ja. Stiže oluja. Džime, ne čekaj, dečko. Inače – bum! Naći će te s tvojim novčićima od pet i deset centa i onima s glavom Indijanca istopljenim od električnog udara. Ejb Linkoln stopljen s Mis Kolumbijom*, sveže očerupani orlovi na zadnjoj strani novčića od četvrt dolara, sve pretvoreno u živu u tvojim farmerkama. I ne samo to! Podigni kapak bilo kom dečaku kog pogodi munja i tamo, na njegovom oku, lep kao molitva gospodnja na glavi čiode, naći ćeš poslednji prizor koji je dečak ikad video! Fotografiju, kao iz fotoaparata *Brauni*, tako mi boga, te vatre kako se spušta s neba da te oduva k'o perce, da ti usisa dušu nazad uz blistave stepenice! 'Vataj, dečko! Zakucaj ga visoko il' si do zore mrtav!“

I, čangrljajući torbom punom gvozdених šipki, prodavac se okrenuo i pojurio niz stazu, trepćući mahnitо prema nebu, krovu, drveću, pa je na kraju zatvorio oči, hodao, njuškao i mrmljao. „Da, gadna je, evo stiže, osećam je, sad je daleko, ali je brza...“

I čovek u odeći tamnoj kao oluja je otišao sa šeširom boje oblaka navučеним preko očiju, a drveće je zašuštalo i iznenada se učinilo da je nebo veoma staro, a Džim i Vil, s gromobranom koji je pao između njih, stajali su i ispitivali vetar da vide da li mogu da namirišu elektricitet.

„Džime“, rekao je Vil. „Nemoj samo da stojiš tu. Rekaо je da se radi о *tvojoj* kući. Hoćeš da zakucaš gore tu šipku il' nećeš?“

„Ne“, nasmejao se Džim. „Što da pokvarim zabavu?“

„Zabavu!? Jesi *lud*? Doneću merdevine! A ti čekić, nekoliko eksera i žicu!“

Ali Džim se nije ni pomakao. Vil je prestao da govori i potrčao. Vratio se s merdevinama.

„Džime, misli na svoju mamu. Hoćeš da *ona* izgori?“

* Lik žene koja personalizuje SAD. (Prim. prev.)

Vil se popeo uz stranu kuće, sam, i pogledao naniže. Džim je dole polako prišao merdevinama i počeo da se penje.

Daleko u brdima, u senci oblaka, začula se grmljavina.

Na vrhu krova Džima Najtšejda vazduh je mirisao na svežinu i vlagu.

Čak je i Džim to priznao.

2

Nema ničeg na celom božjem svetu kao što su knjige o mučenju vodom, ubijanju odsecanjem sitnih komada mesa ili sipanju belo usijane lave sa zidova zamka po larkrdijašima i šarlatanima.

Tako je rekao Džim Najtšejd, on čita samo o tome. Ako tema nije bila kako provaliti u Prvu nacionalnu banku, onda je bila kako napraviti katapult ili kako crne kišobrane pretvoriti u mračni kostim slepog miša za Noć nestašluka.

Sve je to Džim u dahu lepo ispričao.

A Vil, on je sve to upio.

Bilo je kasno doba dana kad je gromobran bio zakućan za Džimov krov, i Vil je bio ponosan, a Džim posramljen zbog onoga što je smatrao obostranim kukavičlukom. Posle večere je došlo vreme za njihovu nedeljnu trku do biblioteke.

Kao i svi dečaci, ni oni nikad nikud nisu išli polako, nego bi odredili neki cilj i jurnuli k njemu, sve sevajući nogama i rukama. Niko nije pobeđivao. Niko nije ni želeo da pobedi. Bili su drugovi i samo su želeli da večno trče,

kao dve senke. Ruke su im zajedno s pljeskom hvatale kvake vrata biblioteke, prsa su im zajedno kidala ciljnu traku, teniske patike su im utabavale paralelne konjske staze preko travnjaka, između potkresanih grmova, drveća punog veverica, i niko nije gubio, obojica su pobeđivala i tako čuvala svoje drugarstvo za druga vremena gubitaka.

Tako je bilo i te večeri u kojoj je duvalo prvo toplo, pa hladno, kad su pustili da ih vetar ponese ka centru grada u osam sati. Osetili su da lete s krilima na prstima i laktovima, a onda su naglo uronili u nove talase vazduha, a bistra jesenja reka ih je strmoglavo nosila tamo kuda moraju da odu.

Uz stepenice, tri, šest, devet, dvanaest! Pljes! Dlanovima su udarili u vrata biblioteke.

Džim i Vil su se iscerili jedan drugom. Sve je bilo tako dobro, te vetrovite, tihe oktobarske noći i biblioteka koja ih sad čeka unutra sa zelenim lampama i prašinom od papirusa.

Džim je oslušnuo. „Šta je *to*?“

„Koje? Vetar?“

„Kao muzika...“ Džim je zaškiljio prema obzorju.

„Ne čujem nikakvu muziku.“

Džim je odmahnuo glavom. „Prestala je. Ili je nije ni bilo. Hajde!“

Otvorili su vrata i zakoračili unutra.

Zastali su.

Dubine biblioteke su ležale pred njima i čekale.

U spoljnom svetu se nije mnogo toga dešavalo. Ali ovde, ove posebne noći, u zemlji ozidanoj papirom i kožom, može da se desi bilo šta, a uvek se i dešavalo. Slušaj! I čuo bi deset hiljada ljudi koji su vrištali tako visokim tonom da su samo psi čuljili uši. Milion ljudi je jurilo i vuklo topove, oštrilo giljotine. Kinezi su, po četvorica u vrsti, večno marširali. Nevidljivi, nečujni, da, ali Džim i Vil su obdareni ušima i nosom, kao i jezikom. To je bila

fabrika začina iz dalekih zemalja. Tu su dremale tuđinske pustinje. Napred je bio sto za kojim ti je fina stara dama, gospođica Vattris, udarala ljubičasti pečat na knjige, ali dalje dole su bili Tibet i Antarktik, i Kongo. Tamo se kretala gospođica Vils, druga bibliotekarka, kroz Spoljnu Mongoliju, smireno vukući delove Pejpinga, Jokohame i Celebesa. Još dalje niz treći hodnik s knjigama, jedan postariji čovek je tiho vukao metlu po mraku, skupljajući pale začine na gomilu...

Vil je netremice gledao.

To je uvek bilo iznenađenje – taj stari čovek, njegov posao, njegovo ime.

To je Čarls Vilijam Halovej, pomislio je Vil, ne deda, ne neki prastari odlutali stric, kako bi neko mogao da pomisli, nego... m o j o t a c .

Pa, da li je, uzvraćajući mu pogled niz hodnik, i tata bio potresen što vidi da ima sina koji posećuje ovaj odvojeni svet na dubini od 20.000 hvati? Tata je uvek izgledao zapanjeno kad bi se Vil pojavio pred njim, kao da su se poslednji put sreli pre sto godina pa je jedan ostario dok je drugi ostao mlad, i to ih je delilo...

U daljini, stari čovek se nasmešio.

Oprezno su prišli jedan drugom.

„Jesi li to ti, Vile? Porastao si par santimetara od ju-tros.“ Čarls Halovej je pogledao drugog dečaka. „Džime? Oči tamnije, obrazi bleđi; sagorevaš s oba kraja, Džime?“

„Đavola“, rekao je Džim.

„Nema ovde đavola. Ali, pakao je baš ovde, pod „A“ kao Aligijeri.“

„Ne znam ti ja alegorije“, rekao je Džim.

„Kako sam glup“, nasmejao se tata. „Hoću da kažem Dante. Pogledaj ovo. Slike gospodina Dorea, na kojima se vide svi prizori iz pakla. Pakao nikad nije izgledao bolje. Evo duša koje su do guše utonule u mulj. Evo nekog okrenutog naglavačke, izvrnute utrobe.“

„Au, čoveče!“ Džim je pogledao te stranice uzduž i

popreko i nastavio da lista. „Je l' imate neke slike dino-saurusa?“

Tata je odmahnuo glavom. „To je tamo, u sledećem krilu.“ Poveo ih je iza ugla i posegao rukom. „Evo nas. *Pterodaktil: razorni zmaj!* A šta mislite o *Bubnjevima propasti: saga o gromovitim gušterima!* Je l' ti ovo pali maštu, Džime?“

„Sav sam se zapalio!“

Tata je namignuo Vilu. Vil mu je uzvratilo. Stajali su sad tu, dečak s kosom boje kukuruza i čovek s kosom belom kao mesec, dečak s licem poput jabuke leti, čovek s licem poput jabuke zimi. *Tata, tata*, pomislio je Vil, *pa, pa, on izgleda... kao j a u razbijenom ogledalu!*

I Vil se iznenada prisetio onih noći kad je ustajao u dva ujutro da bi otišao u kupatilo i tragaog pogledom po gradu da ugleda ono jedno jedino svetlo na visokom prozoru biblioteke i znao je da se tata zadržao, mrmljajući i čitajući sam pod tim zelenim prašumskim lampama. Vilu je bilo i tužno i zabavno da vidi to svetlo, da zna da je taj stari čovek – zastao je da zameni tu reč – njegov otac, bio tu u svoj toj senci.

„Vile“, rekao je stari čovek, koji je bio i domar koji je, igrom slučaja, bio i njegov otac, „šta je s tobom?“

„A?“ Vil se prenuo.

„Trebali ti knjiga s belim ili s crnim šeširom?“

„Šeširi?“, rekao je Vil.

„Pa, Džim...“ Hodali su, a tata je prelazio prstima preko hrptova knjiga. „On nosi velike crne kaubojske šešire i čita odgovarajuće knjige. Srednje ime je Morijarti, je li tako, Džime? Za koji dan će već preći sa Fu Mančua na Makijavelija – a to je tamni fedora šešir srednje veličine. Ili tamo na doktora Fausta – a to je veoma veliki crni stetson. To ostavlja dečake s belim šeširima tebi, Vile. Evo Gandija. U susedstvu je Sveti Toma. A na sledećem nivou, pa... Buda.“

„Ako nemaš ništa protiv“, rekao je Vil, „biće mi dovoljno i *Tajanstveno ostrvo*.“

„Šta znači“, upitao je Džim mršteći se, „sva ta priča o belim i crnim šeširima?“

„Ma...“, tata je dodao Žila Verna Vilu, „radi se samo o tome da sam, jednom davno, morao sam da odlučim koju ću boju da nosim.“

„Pa“, rekao je Džim, „*koju* ste boju izabrali?“

Tata je delovao iznenađeno. Zatim se nelagodno nasmejao.

„Pošto moraš da pitaš, Džime, i mene dovodiš u nedoumicu. Vile, kaži mami da ću uskoro doći kući. Napolje odavde, obojica. Gospođice Vattris!“, pozvao je ljubazno bibliotekarku za stolom. „Stižu dinosaurusi i tajanstvena ostrva!“

Vrata su se s treskom zatvorila.

Napolju se vedrina puna zvezda kretala po nebeskom okeanu.

„Dođavola.“ Džim je onjušio prema severu; Džim je onjušio prema jugu. „Gde je ta oluja? Taj prokleti prodavac je obećao. Jednostavno *moram* da vidim kako ta munja praska niz moje oluke!“

Vil je pustio da mu vetar gužva i ponovo ispravlja odeću, kožu, kosu. Potom je slabašno rekao: „Doći će. Do jutra.“

„Ko kaže?“

„Trnci skroz po mojim rukama. *Oni* kažu.“

„Sjajno!“

Vetar odnese Džima.

Vil, i on poput papirnog zmaja, sjuri se za njim.